

Ольга Верховцова,

*старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу,
ДВНЗ «Київський авіаційний інститут»
<https://orchid.org/0000-0002-0446-190X>
м. Київ, Україна*

Олена Куценко,

*старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу,
ДВНЗ «Київський авіаційний інститут»
<https://orchid.org/0000-0002-4033-7025>
м. Київ, Україна*

Прояви академічної недоброчесності під час он-лайн навчання

Manifestations of academic dishonesty during online learning

Анотація. Наше суспільство постійно переживає зміни, які неминуче відбиваються на людській діяльності, зокрема в освіті. Останні роки ознаменувалися значними трансформаціями в освітньому процесі, особливо через пандемію COVID-19 та війну в Україні. Ці події спричинили масове впровадження дистанційного навчання, яке, хоча й забезпечує доступність освіти, водночас створює нові виклики, зокрема щодо академічної доброчесності. Заради справедливості потрібно сказати, що дистанційне навчання використовувалось і раніше для підтримки безперервної освіти, але її сьогоденні масштаби є безпрецедентними. Через повномасштабну війну Росії в Україні тисячі українських студентів були змушені переїхати в інші міста чи країни, а багато університетів у гарячих точках не можуть продовжувати навіть дистанційне навчання. Онлайн освіта традиційно розглядалася як альтернативний шлях, який особливо добре підходить для тих, хто шукає можливості отримати вищу освіту. Порівняння онлайн навчання та традиційних методів має вирішальне значення для розуміння освітнього ландшафту, що постійно змінюється. У статті розглядаються переваги й недоліки онлайн-навчання, а також основні проблеми, з якими стикаються викладачі та студенти. Особливу увагу приділено причинам і масштабам проявів академічної недоброчесності, таким як плагіат, списування, використання сторонньої допомоги під час тестування та інші форми шахрайства. Мета дослідження – визначити, якими етичними принципами та правилами керуються учасники освітнього процесу, а також дослідити взаємозв'язок між мотивацією студентів і їхньою схильністю до нечесної поведінки. У висновках запропоновано шляхи мінімізації академічного шахрайства та підкреслено важливість формування мораль-

но-етичної культури студентів, а саме чесності, поваги, справедливості та відповідальності.

Ключові слова: дистанційне навчання, шахрайство, плагіат, етичні принципи, моральні норми.

Summary. *Our society is constantly experiencing changes, some positive some negative, which inevitably affects us. Education is of paramount importance in our lives. In recent years, it has been significantly transformed by certain events, taking on new forms. Initially, the coronavirus pandemic forced teachers and students at all levels of education to adapt quickly to online or distance learning. To be fair, we should mention that some distance learning was used before to support education, but its current scale of application is unprecedented. Due to Russia's full-scale war in Ukraine, thousands of Ukrainian students were forced to move to other cities or countries, and many universities in hotspot areas are unable at this time to continue even distance learning.*

Online education has traditionally been viewed as an alternative pathway, particularly well-suited for those seeking opportunities to pursue higher education. The study of the comparison between the strengths and weaknesses of online learning and traditional methods of teaching is crucial in order to understand the constantly evolving educational landscape. This article studies the advantages and disadvantages of both approaches to identify the major challenges educators face during the teaching process in today's world, particularly the causes and scale of academic dishonesty which may arise in the current student environment, as well as possible ways to prevent it. The aim of the study is to determine the ethical principles and rules guiding participants in the educational process, to explore the relationship between students' motivation and their propensity for dishonest behaviour. The study results include an analysis of the causes and types of academic dishonesty. Learning a foreign language online is examined in relation to the specifics of distance education, whose primary characteristics include the network-based interaction of all participants in the educational process and a comparatively greater emphasis on independent work. In conclusion, the authors underline the importance of fostering a culture of integrity, reorienting moral standards and addressing the root causes of dishonesty.

Key words: *distance learning, cheating, plagiarism, ethical principles, moral norms.*

Вступ. Сьогодні пошук інформації є набагато простішим, ніж її обробка та аналіз. Головним помічником студентів виступає інтернет, що дає можливість швидко знайти інформацію з потрібної теми і використовувати її при підготовці будь-якого завдання. Термін «екстрене дистанційне навчання» було введено на ранніх етапах пандемії, щоб описати тимчасовий характер цього переходу [11]. Зростання онлайн-навчання продиктовано не лише макроекономікою. Люди сьогодні охоче звертаються до онлайн-освіти через її зручність і доступність. Вони можуть здобувати нові навички у своєму власному темпі та у вільний час, будучи не обмеженими традиційними

розкладами навчання. Навіть звичайні студенти, фактично 42% з опитаних, стверджують, що зручність була їх головною мотивацією під час вступу до онлайн-навчання. Без сумніву, онлайн-заняття можуть бути такими ж ефективними та дієвими, як і традиційні, і приносити інші явні переваги. Цей тип навчання може сприяти активній співпраці, але він також вимагає особливої уваги до освітнього процесу та взаємодії між викладачем і студентами. Незалежно від форми навчання викладач ставить чіткі цілі, визначені навчальною програмою, а також пояснює студентам, чого від них очікують і які знання вони повинні засвоїти. Ці цілі мають бути реалістичними, досяжними та відповідати рівню студентів [12, с. 28].

Онлайн-навчання пропонує неперевершену гнучкість. Завдяки підключенню до Інтернету студенти можуть отримати доступ до матеріалів курсу та лекцій у будь-який час і в будь-якому місці та переглядати їх щоразу, коли їм потрібно роз'яснення або додатковий час для засвоєння матеріалу. Ця доступність руйнує географічні бар'єри та відкриває двері для тих, хто має обмежений доступ до традиційного навчання, наприклад тих, хто живе в сільських чи віддалених районах, або тих, хто не може дозволити собі традиційну освіту. Крім того, платформи онлайн-навчання часто пропонують більш повний спектр курсів порівняно з традиційними навчальними закладами, що задовольняють більш спеціалізовані інтереси або спеціальні галузі. Попри те, що вивчення мов онлайн має велику кількість плюсів, існує і ряд проблем в дистанційному навчанні. Варто пам'ятати, що вивчення іноземної мови онлайн вимагає такої ж самовіддачі і уваги, як і навчання в традиційному режимі. Зазвичай онлайн-заняття в українських навчальних закладах проходять на спеціальних платформах для дистанційного навчання. В країні все більше поширюється формат змішаного навчання, який надає здобувачам вищої освіти значно більше гнучкості, оскільки уможливорює перегляд лекцій та виконання завдань у будь-який зручний для них час [7]. В процесі навчання викладач вимірює та оцінює рівень знань та навичок отриманих студентами. Тут ми можемо зіткнутися з проблемою академічної недоброчесності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Академічна недоброчесність не має універсального визначення. Навчальні заклади в різних регіонах по-різному розуміють і реагують на академічну нечесність. Вперше в українському середовищі це поняття з'явилося у 2017 році. Відповідно до закону академічна недоброчесність включає в себе будь-які дії, що порушують етичні стандарти та правила, що регулюють діяльність університетів, наукових установ та академічних спільнот. Це може охоплювати плагіат, підробку даних,

недостовірність досліджень, спотворення результатів, крадіжку ідей та інші порушення наукової чесності [3].

На сайті Європейського наукового фонду зазначається, що шахрайство в науці – це фабрикація (вигадування даних), фальсифікація даних (маніпулювання ними для підробки наукових результатів) і плагіат (подання роботи інших дослідників як своєї власної). Немає точних статистичних даних про поширеність цих явищ в міжнародному науковому співтоваристві – за різними оцінками від 0,1% до 1% дослідників вчиняють шахрайські дії і можливо від 10% до 50% вчених бувають задіяні в сумнівних діях [7].

Людмила Демидчук вивчала ступінь поширеності неетичної поведінки серед дослідників та різноманітність практик академічної недоброчесності. Дослідниця стверджує, що «плагіат перетворився в істотну проблему для вищої освіти більшості країн світу» [1]. Причини та умови появи та існування явища академічної недоброчесності, на думку авторки, пов'язані, перш за все, з соціально-економічними негараздами в суспільстві, а також з низькою престижністю роботи у сфері наукових досліджень та розробок, мізерним фінансуванням повноцінних наукових досліджень, придбання необхідної техніки, приладів і обладнання, комп'ютерного забезпечення тощо. На думку Інни Демуз плагіат найчастіше зустрічається серед тих студентів, у яких недостатня мотивація для отримання освіти. [2, с. 7].

Заклади освіти, в яких цінуються не знання, а оцінки, де пріоритетними є не набуття професійної компетентності, а отримання диплома чи сертифікату, створюють сприятливе середовище для процвітання нечесності, обману та плагіату. Колодяжна, А. В., яка вивчала досвід країн Європи і світу, дійшла висновку, «що основним фактором забезпечення академічної доброчесності, є позиція академічної спільноти, її вимоги. Сформувати людину духовну та моральну, що прагне й орієнтується на саморозвиток та самовдосконалення можна лише в тому закладі вищої освіти, у якому його авторитет і престиж базується на якості підготовки випускників, їхніх глибоких знаннях, на унікальних освітніх традиціях, школах наукової творчості викладачів і студентів [4, с. 132]. На думку Марушкевич А. «якість формування академічної доброчесності в університетському середовищі залежить від уміння керівництва ЗВО та його науково-педагогічних працівників, інших учасників освітнього процесу взаємодіяти між собою та здобувачами вищої освіти, а також протистояти проявам нечесності в будь-яких її виявах» [6, с. 39].

Методологія та методи дослідження. Інструментом дослідження було офлайн- та онлайн-анкетування серед студентів, що здобувають спеціальності «Журналістика», «Реклама та зв'язки з

громадськістю», «Туризм» та «Міжнародні економічні відносини». Загалом на запитання анкети відповіли 288 респондентів. Анкетування мало на меті з'ясувати, які нечесні дії студенти здійснювали під час навчання, а також їхню обізнаність щодо плагіату та етичних стандартів.

Фундаментальними принципами академічної порядності є чесність, довіра, повага, справедливість та відповідальність, яких обов'язково і за будь-яких умов повинні дотримуватись всі суб'єкти академічного простору. Зворотнім боком академічної чесності, порушенням її принципів є так звана «академічна нечесність», що розуміється як будь-які прояви шахрайства в академічному середовищі. Це поняття включає в собі нечесні прийоми або дії, заборонені правилами університету, що відносяться до навчальної діяльності та здійснюються студентами для досягнення несправедливої переваги в навчанні. Наприклад, такі поведінкові практики, як придбання контрольних, рефератів або курсових робіт, використання нотаток, коли це заборонено, наймання когось для проведення тесту за них, копіювання відповідей з Інтернету та їх перефразування, щоб виглядати унікальними. Серед опитаних 27% вважали, що легше обманювати на онлайн-курсі, в той час як для 73% студентів ймовірність обману була однаковою як для онлайн-занять, так і для очних занять. Ми говоримо про порушення академічної доброчесності тоді, коли студент свідомо здійснює протиправні дії. Підґрунтям цього є низка причин, які можна класифікувати як за рівнями (об'єктивні та суб'єктивні), так і за змістом (соціально-економічні, соціально-психологічні, культурно-виховні, організаційно-управлінські та інформаційно-технологічні); усі ці причини доповнюють одна одну та діють системно. Основними причинами академічної недоброчесності були названі:

- страх отримати низьку оцінку (50%);
- велике навантаження (20%);
- низька мотивація до навчання (30%).

Студенти часто хвилюються перед складанням тестів, багато бояться невдачі та негативних наслідків, які вони можуть мати для їхньої самооцінки, академічного прогресу чи майбутніх прагнень. Страх розчарувати себе, своїх батьків або викладачів може посилити рівень стресу. Причинами хвилювання може бути недостатня підготовка або нерозуміння чи неповне розуміння матеріалу. Студенти, які відчувають себе невідповідними, можуть турбуватися про здатність запам'ятовувати інформацію або добре виконувати тест.

Часто вишам, особливо невеликим регіональним, з фінансових причин не вигідно відраховувати студентів. Вони змушені три-

матись навіть за тих, хто не хоче вчитися. Університети та викладачі не завжди послідовно борються з академічним обманом. Та й у суспільстві загалом часто поблажливо ставляться до списування. У Центральньо-Європейському університеті студентів, одного разу помічених у плагіаті, обов'язково перевіряють після кожного курсу; ті, кого піймали на плагіаті у підсумковій дипломній роботі залишаються без диплома. У закладах освіти Голландії та Швеції курсову роботу можуть забракувати, якщо плагіатом виявиться бодай півсторінки тексту. У Польщі місцева система перевірки plagiat.pl перестає перевіряти роботу, якщо виявляє, що неоригінальний текст становить 50%. У Великій Британії проблема студентського плагіату вважається настільки серйозною, що для вирішення проблеми боротьби з ним створено Стратегічний об'єднаний інформаційний комітет (JiSC), який також працює і в системі вищої освіти Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії [12].

До яких стратегій мають вдаватись викладачі у боротьбі з академічною недоброчесністю під час онлайн вивчення мови, щоб забезпечити справедливе та ефективне навчання для всіх студентів? Викладачам важливо створити чіткі правила щодо чесності та надзвичайно наголосити на їх важливості. Ці правила повинні включати заборону плагіату, використання недозволених джерел і способів допомоги під час тестів і завдань. Викладачі можуть використовувати антиплагіатні програми для виявлення плагіату та недоброчесності в роботах студентів. Використання структурованих тестів з відкритими питаннями або завданнями, які вимагають особистого аналізу та розв'язання проблем, може зменшити можливість копіювання відповідей. Створення завдань, які стимулюють творче мислення та особистий внесок студентів, може зменшити спокусу до плагіату та недоброчесних дій. Забезпечення можливості для спілкування та обговорення матеріалу поза класною кімнатою може сприяти кращому зрозумінню матеріалу та зниженню спроб недоброчесності.

Висновки з дослідження. Досвід навчання в дистанційному форматі, накопичений з 2019 року є дуже продуктивним та корисним. Більшість викладачів змогли розробити та підготувати власні навчально-методичні матеріали для ведення роботи у віддаленому доступі, а також критично переоцінити наявні ресурси та обрати ті з них, які найбільш релевантні з точки зору курсу, що ними викладається. Спостереження про перспективність дистанційного навчання дозволяють припустити, що вища школа знаходиться ще на початку шляху по впровадженню нових форматів роботи у освітній процес. Розвиток інтернет технологій та їх доступність формують сприятливі умови для нелегальних дій під час навчання. Студенти

часто спокушаються комп'ютерним перекладачем при виконанні домашніх завдань, а багато хто й при усних відповідях в онлайн класі. Це на їхню думку економить час і звільняє від нудної роботи пошуку значення незнайомих слів і перекитування тексту.

Проведений нами аналіз дозволяє зробити висновок про багатогранність та взаємозв'язок причин академічного шахрайства, широкий діапазон його проявів та його залежність від конкретних ситуацій. Студенти вступають до вишів часто не готові до самостійної роботи, інтелектуальної та аналітичної діяльності, не мають навичок роботи з літературою. Низька морально-етична культура, переорієнтація моральних норм, зосередження на кінцевому результаті, а не на формуванні навичок і компетенцій як результат отримання освіти, той факт, що у студента переважає прагнення не набути максимум знань, а просто отримати оцінку створюють сприятливий клімат для шахрайства.

Однією з причин вважається відсутність жорсткого контролю проявів академічного шахрайства, а також відсутність санкцій з боку викладачів та керівництва. Більшість викладачів вважають, що обман мінімальний за таких форм контролю, як спонтанна відповідь, аналітичні завдання з вільним доступом до інтернет-ресурсів та виконання проектної роботи. На думку студентів це ще й індивідуальні творчі завдання. Найбільш важливим фактором, здатним протистояти шахрайству, є особистісна мотивація. Підсумовуючи, відзначимо, що ефективність навчання іноземній мові он-лайн залежить не тільки від студентів, а й від роботи викладача, який має компетентні знання, вмє організувати навчальний процес таким чином, щоб на заняттях легкістю та інтересом засвоювався програмний матеріал.

Для зменшення рівня академічної недоброчесності необхідно:

- Розвивати культуру доброчесності – проводити лекції та бесіди щодо важливості етичної поведінки в освіті.

- Удосконалювати методи оцінювання – використовувати відкриті питання, усні іспити, роботи, що ускладнюють списування.

- Застосовувати сучасні технології для виявлення плагіату – інтегрувати антиплагіатні системи та програмне забезпечення для виявлення підробок.

- Мотивувати студентів до самостійної роботи – розвивати критичне мислення та аналіз інформації, що сприятиме більш усвідомленому підходу до навчання.

У розпал цифрової ери молодим людям дуже легко отримати доступ до світу інформації за кілька кліків і обмінюватися з іншими людьми, тому ми повинні допомогти їм зрозуміти переваги, які про-

понують цифрові технології а також ризики, яким вони піддаються. Навчання та викладання дають нам змогу створювати культуру, в якій розуміють і цінують інтелектуальну чесність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демидчук Л. Причини та прояв дій з академічної недоброчесності в закладах освіти. Підприємництво та логістика в умовах сучасних викликів : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. [Тернопіль, 26-28 трав. 2022 р.]. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. С. 225–229.
2. Демуз І. Академічна недоброчесність та шляхи її подолання 2021. URL: https://undiasd.archives.gov.ua/img/2021/2021_01_11/2021_01_11_demuz.pdf (дата звернення: 16.01.2025).
3. Закон України «Про освіту». від 05.09.2017. Стаття 42 URL: <https://gor1.liscey.org.ua/stattya-42-zakonu-ukraini-pro-osvitu-12-57-15-27-02=2024> (дата звернення: 08.12.2024).
4. Колодяжна А. В. Академічна недоброчесність у вищій школі. Академічна доброчесність: виклики сучасності. Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 27.06.2022–05.08.2022). URL: <https://er.knurd.edu.ua/bitstream/123456789/22963/1/131-134.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).
5. Марушкевич А. Академічна недоброчесність. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, Серія: Педагогіка, Вип. 1(17), 2023. С. 77.
6. Полоз А., Хоменко В. Академічна недоброчесність у вищій освіті. 2020 URL: <https://osvita.in.ua/akademichna-nedobrochesnist-u-vishnij-osviti/> (дата звернення: 16.01.2025).
7. Фалалєєва Л. Г. Захист основоположних прав у інтеграційному правопорядку Європейського Союзу: монографія. Київ: ФОП Кандиба Т. П., 2020. 455 с.
8. Штепура А. П. Професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща. *Вісник Ніжинського державного університету імені М.Гоголя*, No 2(16), 2024. С. 45–68. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/3864> (дата звернення: 02.12.2024).
9. Faculty Tutorial: Academic Dishonesty Definition and Types. URL: <https://www.niu.edu/academic-integrity/faculty/types/index.shtml> (дата звернення: 30.11.2024).
10. Higher education Collaborative solutions for higher education challenges. URL: <https://www.jisc.ac.uk/higher-education> (дата звернення: 21.12.2024).
11. Hodges C., Moore S., Lockee B., Trust T., Bond A. The Difference between Emergency Remote Teaching and Online Learning [Internet]. *Educause Review*. 2020 URL: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> (accessed 17.07.2024).
12. Lunn E., Verkhovtsova O., Ishchenko O. Assessing language learning outcomes in online environments. *Studies in Comparative Education*, (2), 2024. P. 25–33. URL: <https://doi.org/10.31499/2306-5532.2.2024.319847> (accessed 17.12.2024).